

Hämeen ELY-keskus
kirjaamo.hame@ely-keskus.fi

Vanajavesisäätiön lausunto Hämeen haja-asutuksen vesihuoltostrategiasta 2030

Strategian vahvuuksia ovat mm. se, että

- strategiassa on paljon erinomaista dataa, taulukoita ja kuvaajia
- rakenne on ytimekäs ja selkeä
- ulkoasu on hyvä ja kannustaa lukemaan
- tekstistä välittyi se, että kirjoittajat tietävät, mistä puhuvat.

Yleisiä kommentteja strategiasta

Haja-asutuksen vesihuollon kehittäminen on yksi keino hajakuormituksen vähentämiseksi ja suoraan edistää vesienhoidon tavoitteiden toteutumista.

- Ehdotamme, että strategian sivulla 6 mainittuja vaikutuksia avataan lisää, jotta toimivan vesihuollon vaikutukset mm. järvien ja jokien tilaan, ympäristöterveyteen ja viihtyvyyteen nousevat esiin. Nyt ne on kuitattu sanoilla ”ympäristö ja ilmasto”, eikä terveyttä ole mainittu lainkaan. Nämä ovat parhaimmillaan vahvasti ihmisiä motivoivia perusteita. Nämä teemat liittyvät selvästi vesihuollon arvostukseen. Haasteena on se, että ihmiset pitävät näitä itsestäänselvyytenä.

Haja-asutuksen vesihuollon haasteita esitellään useassa kohdassa, mutta vahvuuksia ja positiivisia näkymiä ei nosteta esille.

- Ehdotamme, että strategiaan sisällytetään tiivis taulukko SWOT-analyysistä tai muu vastaava yhteenveto vesihuollon vahvuuksista, heikkouksista, uhista ja mahdollisuuksista. Silloin hyvät asiat eivät pääse unohtumaan ja se kannustaa toimijoita jaksamaan ja jatkamaan.

Olisi hyvä, että em. kappaleessa esitettäisiin lukuina kiinteistökohtaisen vesihuollon piirissä olevien asukkaiden kokonaismäärä (vakituiset asukkaat + mökkeläiset), jolloin esiin nouseva suuri luku (arviolta 120 000-125 000 asukasta) antaa mittakaavaa ja laajempaa merkitystä tehtävän työn määrästä ja tavoitettavien henkilöiden määrästä. Myös päättäjille tieto saattaa olla havahduttava muistutus siitä, etteivät kaikki todellakaan asu vesihuoltolaitosten toiminta-alueella. Tämän voisi huomioida myös sivun 28 asukasluvun kohdalla.

Strategiassa todetaan s. 20, että vapaa-ajan asukasmäärä kasvaa. Olisiko siitä mahdollista saada jonkinlaisia numeerisia arvioita? Saisiko esimerkiksi kuntien rakennusvalvonnasta tietoja vapaa-ajan asuntojen määrien kehityksestä ja varustelutason kehityksestä?

Kiinteistökohtaisten jätevesiratkaisujen huollosta ja nykyaikaistenkin järjestelmien uudistustarpeesta olisi hyvä muistuttaa. Se on tärkeää viestiä kiinteistöjen omistajille. Myös jonkinlainen arvio infrastruktuurin korjausvelasta olisi terveellistä näyttää. Sitä voisi verrata myös neuvontahankkeiden tuloksiin.

Etätöyön tekemisestä olisi hyvä saada tuoreempaa tilastotietoa kuin strategiassa esitetty 2018 vuoden prosenttiosuus. Siinä tulee selvä ja todennäköisesti ainakin osittain pysyvä hyppy ylöspäin.

Viittaus vesihuoltolaitosten hiilineutraalisuustavoitteisiin saattaa olla kaukaa haettu ajatus, kun kyseessä on ovat haja-asutuksen vesihuoltoratkaisut. Tai jos se ei ole, olisi hyvä selittää, miksi.

Yksi strategian puute on se, ettei siinä puhuta lainkaan rahasta. Näin se jää helposti irti arkitodellisuudesta ja päätöksenteon realiteeteista. Olisi hyvä, jos jollain tarkkuudella esitettäisiin, kuinka paljon rahaa on kiinni aja-asutuksen infrassa, paljonko henkilöstöresursseja tarvitaan kaiken pyörittämiseen, kuinka suuret ovat normaali ylläpitokustannukset per vuosi, ja kuinka paljon määräaikaishuollot kustantavat. Tämä auttaisi hahmottamaan sitä, että rakenteisiin on jo investoitu paljon, niiden ylläpito ja korjaaminen vie tietyn resurssin, ja strategiaan perustuva lisäkehittäminen tämän päälle on hyvin edullista ja viisasta rahan käyttöä. Kokonaiskuvaan verrattuna strategian tärkeimmät suositukset on toteutettavissa suhteellisen kevyellä rahoituksella, joten suositusten kustannustehokkuutta kannattaisi tuoda esille.

Lisäksi jäimme kaipaamaan jonkintasoista arviota haja-asutuksen vesien käyttömääristä sekä puhdasvesi että jätevesiosuuksista. Mukana tulisi olla myös elinkeinojen käyttämät vesimäärät.

Haja-asutuksen vesihuollon valvontatehtävien hoidosta voisi olla tehokasta harkita kuntien yhteisen valvontaresurssin hankkimista.

Kommentteja suosituksista

Strategian ensimmäinen suositus nro 1 ”Vesihuollon arvostuksen lisääminen” on tärkeä tavoite. Suosituksen tekstin sisältö ei kuitenkaan kerro arvostuksen lisäämisestä ja sen keinoista.

- Ehdotamme, että nykyiselle sisällölle keksitään uusi otsikko, esimerkiksi ”Siirtyminen kokonaisuuden hallintaan”. Tavoitteelle ”Vesihuollon arvostuksen lisääminen” luodaan oma suositusnumero ja sille kirjoitetaan viestinnän edistämiseen liittyvä sisältö. Tämä vahva viestintäkokonaisuus kannattaa kohdistaa haja-asutusalueiden tuhansien kiinteistöjen omistajille. Näin voitaisiin tehostaa strategian tavoitavuutta, saada kiinteistöjen omistajat perehtymään strategiaan ja edistää tehokkaimmin hyvän vesihuollon toteutumista.

Kyseenalaistamme suosituksen nro 2 erillisen vesihuoltopolitiikkapaperin tarpeellisuuden. Eikö riittäisi se, että vesihuoltostrategiassa käsitellään strategia- ja politiikkatason asiat, ja kunnat jalkauttavat niitä omissa asiakirjoittaan?

Kyseenalaistamme myös nro 4 suosituksen tiedolla johtamisesta. Tiedolla johtaminen onnistuu asiantuntijaorganisaatioissa, mutta se soveltuu heikosti joukkojen hallintaan. Kiinteistönomistaja Keijo ohjautuu fiilis- ja rahapohjaisesti riippumatta siitä, mitä esitteissä todetaan. Maallikkojen aktivoimiseen ja kannustamiseen pitäisi luoda erilainen väylä oikean tiedon ja vakuuttavien vertaistapausten ääreen. Kiinteistökohtainen neuvonta pitäisi saada jatkumaan. ELYn tulisi esittää ministeriölle jatkuvan kiinteistökohtaisen neuvonnan rahoitusta, jonka turvin voitaisiin palkata asiantuntija tekemään kiinteistökäyntejä ja opastamaan sekä puhtaiden että likaisten vesien käsittelyssä.

Pyydämme tarkistamaan

- s. 11 olevan vapaa-ajanasutuksen data tekstissä ja kuvaajassa. Ne eivät näytä täsmäävän.
- s. 23 olevan viittauksen kohtaan 6.2, jota ei raportista löydy
- s. 57 kartan Lopen Hirvijärven osalta. Kylässä asuu 79 ympärivuotista asukasta, mutta kartta on kohdalla valkoinen. Miksi?
- Luvussa "Haja-asutuksen vesihuollon vastuutahot" olisi loogista nimetä viimeinen väliotsikko, joka on nyt "Kiinteistökohtainen vesihuolto", esim. seuraavasti: "Kiinteistön omistaja".
- Suosituksissa on nimetty liikaa päävastuutahoja. Niitä tulisi olla enintään 2 per suositus. Kun vastuu on kaikilla, se ei ole kellään.

Vanajavesisäätiö sr kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto ja toteaa, että Hämeen haja-asutuksen vesihuoltostrategia on erinomainen asiakirja, joka toteutuessaan edistää hyvää ympäristönhoitoa ja maaseutualueen elinvoimaisuutta.

3.11.2021 Hämeenlinnan Lammilla

Sanni Manninen Johansen
pääsihteeri

Suvi Mäkelä
vesistöasiantuntija